

COLSON

New York Times Bestseller

WHITEHEAD

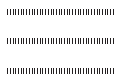
A

FÖLD ALATTI

VASÚT

A föld alatti vasút

**Colson
Whitehead**

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2017

Ajarry

AMIKOR Caesar felvetette, hogy szökjenek Északra, Cora nemet mondott.

A nagyanyja beszélt belőle. Cora nagyanyja sohasem látott még óceánt az előtt a napfényes délután előtt, ott Ouidah kikötőjében, ahol vakított a víz, amikor az erőd börtönéből feljöttek. Mert a börtönben tárolták őket a hajó megérkezéséig. A dahomey-i emberkereskedők először a férfiakat rabolták el, a nőkért meg a gyerekekért a következő holdtöltekor mentek vissza, s hajtották őket kettesével összeláncolva, le a partra. A fekete ajtónyílásba kémelve azt hitte, ott lenn, a sötétben újra találkozik majd az apjával. De akik a falujából életben maradtak, elmondták, apja nem bírta a hosszú gyaloglást, a rabszolgakufárok meg bezúzták a fejét, s ott hagyták az ösvény szélén. Anyja már évekkel azelőtt meghalt.

Cora nagyanyja többször is gazdát cserélt, míg az erőd felé vándoroltak, egyik kufár a másiknak adta kagylópénzért, üveggyöngyökért. Ouidah-ban nem tudni, mennyit fizettek érte, mert ott egy tételben keltek el: nyolcvannyolc lélek hatvan láda rumért meg löporért, a szokott kupeckedés után, partvidéki angol nyelven. Épkézláb férfiak, teherbe ejthető nők többet kóstáltak, mint a gyerekek, így aztán nehéz lett volna egyénekre lebontani az árat.

A *Nanny* hajó Liverpoolból futott ki, s már kétszer is megállt feljebb az Aranyparton. A kapitány részletekben vásárolt, az egy-

séges kultúrájú és egyhajlamú rakományt kerülte. Ki tudja, miféle lázongást robbantanának ki a foglyai, ha egy nyelvet beszélnének? Ez volt az utolsó megálló, mielőtt nekieredtek az Atlanti-óceánnak. Két sárga hajú, dudorászó tengerész evezett ki Ajarryval a hajóhoz. Bőrük fehér, mint a csont.

A raktér egészségtelen levegője, az összezártság melakórja, a megbilincseltek ordítószása az őrületbe kergette Ajarryt. Zsenge kora miatt rabtartói először nem éltek ki rajta vágyaikat, de az út hatodik hetében a viharedeztebb tisztek csak fölvenszolták a raktérből. Kétszer próbálta megölni magát az Amerikába vezető úton, egyszer koplalással, egyszer tengerbe vetéssel. A matrózok azonban szokva voltak az efféle áru mesterkedéseikhez és ármányaihoz. Ajarry a korlátig se jutott el, amikor ki akart ugrani a hajóból. Tétova járása, szármalmas kinézete rabszolgák ezreitől volt már ismerős, messziről elárulta szándékát. Láncra verték tetőtől talpig: tetézett nyomorúság.

Próbáltak együtt maradni az ouidah-i aukción, de a rokonságot portugál kalmárok vásárolták fel a *Vivilia* fregattról, amelyet aztán legközelebb négy hónap múlva, Bermuda partjaitól tíz mérföldre észleltek: a vízen sodródott. Mindenkit elvitt rajta a pestis. Az illetékes hatóságok felgyújtották a hajót, és nézték, ahogy ropogva ég, s elmerül. Cora nagyanyja mit sem tudott a hajó sorsáról. Haláláig úgy képzelte, unokatestvérei jószágos, nagylelkű gazdáknál dolgoznak valahol fönn, Északon, az övénél kíméletesebb mesterséget űzve, szőnek-fonnak, ilyesmi, nem a mezőn robotolnak. Mesélt is róluk: hogy Isay és Sidoo valamiképp kivásárolta magát a szolgaságból, szabad ember módjára élnek „Pennsylvania városában”; két fehér-ember beszélgetéséből hallotta ki egyszer ezt a nevet. Ezzel az ábrándozással vigasztalódott, amikor már olyan nehéz volt a terhe, hogy úgy érezte, ezer darabra szakad.

Legközelebb akkor adták el Cora nagyanyját, amikor a *Nanny* rakományának többi részével együtt kiengedték a Sullivan-szigeti elkülönítőből: egy hónapig figyelték őket az orvosok, hogy nem hurcolnak-e be valami ragályt. A szokott, forgalmas nap a Rabszolgotőzsdén. Északabbról is, délebből is kereskedők, felvásárlók özönlöttek Charlestonba, vizsgálgatták az áru szemét, ízületeit, hátgerincét, nemi betegségek, más kórságok után szimatolva. A bármészködők nyers osztrigát, sült kukoricát rágcsáltak, a kikiáltók meg ordibáltak. A rabszolgák anyaszült meztelenül álldogáltak az emelvényen. Heves licitálás folyt egy csapat ashanti csődörért, ezekért a közismerten szorgos és izmos afrikaiakért, egy kőfejtő palérja meg döbbenetesen alacsony áron tett szert egy falka purdéra. Cora nagyanyja felfigyelt a lebzselők közt egy kandiscukrot majszoló kislányra, és azon tűnődött, vajon mit rak a szájába.

Nem sokkal napszállta előtt megvette egy ügynök kétszázhuszonhat dollárért. Többet kóstált volna, de abban az időnyben tele volt a piac fiatal lányokkal. Az ügynök ruhájánál fehérebbet még sohasem látott. Színes kövekkel kirakott gyűrűk villogtak az ujjain. Amikor megfogdosta a mellét, hogy elég érett-e már, a fém hűvösnek érződött a bőrén. Megbillogozták, nem először, nem is utoljára, és hozzábéklyózták az aznapi vásárláshoz. A társaság még este felkerekedett, a kereskedő bricskája mögött támolyogtak dél felé. A *Nanny* akkor már úton volt vissza, Liverpoolba, telepakolva cukorral meg dohánnyal. És nem kiáltoztak annyit a rakterében.

Azt hihetné az ember, Cora nagyanyja el volt átkozva, annyiszor továbbadták, becserélték, megint továbbadták az elkövetkező évek során. Tulajdonosai ijesztő gyakorisággal jártak pórul. Első gazdáját lépre csalta egy vigéc valami szerkezettel, ami állítólag kétszer olyan gyorsan tisztítaná a gyapotot, mint Whitney talál-

mánya. A rajzok meggyőzőek voltak, a vége mégis az lett, hogy Ajarryt jegyzői rendelettel ismét pénzzé tették. Kétszáztizennyolc dollárt hozott a konyhára, az árfolyamesést a helyi piac viszonyai magyarázták. Egy másik tulajdonosát trombózis verte le a lábáról, s az özvegy mindent áruba bocsátott, hogy hazautazhasson az úgymond tiszta Európába. Ezt követően Ajarry három hónapig volt egy walesi vagyontárgya, az meg három másik rabszolgával és két disznóval együtt elvesztette kártyán. És így tovább.

Ingadozott az ára. És ha az embert ennyiszer eladják, jobb, ha odafigyel. Hamar megtanult alkalmazkodni az új ültetvényekhez, megkülönböztetni a niggert mindenáron megtörni akarót a szimplán kegyetlentől, a henyét a dolgostól, a besúgót a titoktartótól. Gazdát és úrnőt gonoszsága foka szerint, birtokot lehetőségei és ambíciói szerint. Volt ültetvényes, aki egyszerűen csak meg akart élni a földből, és voltak férfiak meg nők, akik a világot akarták, mintha azt is holdszámra mérnék. Kétszáznegyvennyolc, kétszázhatvan, kétszázhetven dollár. Bárhová ment, cukor meg indigó fogadta, kivéve, amikor egy hétig dohányleveleket kellett hajtogatnia, mielőtt újból túladtak rajta. A kereskedő azért állított be a dohányültetvényre, hogy szaporodóképes rabszolgákat vegyen, lehetőleg teljes fogazatúakat és jámbor természetűeket. Ajarry meg már nő volt. Fogták, vitték.

Tudta, hogy a fehérember tudósai a dolgok felszíne alá kukucskálnak, így akarják megérteni, miképp működik a világ. A csillagok járása az égen, a nedvek együtt munkálkodása a vérben. Ajarry saját fekete testéből csinált tudományt, gyűjtötte a megfigyeléseket. Minden tárgynak értéke van, és ha ez az érték megváltozik, minden más is megváltozik. A törött lopótök kevesebbet ér annál, amelyik megtartja a vizet, a horog, amelyen fönnakad a harcsa,

drágább annál, amelyikről lecsúszik a csali. Amerikában az volt a fifika, hogy az embert is tárgynak tekintették. Nem érdemes vesződni egy vénséggel, aki úgysem élne túl a tengeri utat. A jófajta törzsből származó, erős, ifjú kanokért ellenben bolondultak a kuncaftok. A rabszolgaiány, aki egymás után nyomja ki magából a kölyköket, kész pénzverde, pénz, ami pénzt fial. Ha tárgy vagy – kordé, ló, rabszolga –, az értéked szabja meg a lehetőségeidet. Ajarry ügyelt a helyére.

És végül – Georgia. Kétszázkilencvenkét dollárt szurkolt le érte a Randall-ültetvény képviselője, pedig újabban kifejezéstelen volt Ajarry tekintete, amitől félkegyelműnek is nézhették. Élete végéig nem is szívott aztán más levegőt, csak a Randall-földekét. Hazaért, itt volt a szigeten, ahonnet nem nyílt kilátás.

Cora nagyanyja háromszor vett férjet magához. Szerette a széles vállúakat, a nagy kezűeket, akárcsak az öreg Randall, bár gazdának és rabszolgának más-más munka járt az eszében. A két ültetvény rendesen be volt népesítve, kilencven nigger az északi részen, nyolcvanöt a délin. Ajarry válogathatott. Amikor meg semmi sem adódott, türelmesen várt.

Első férje rákapott a kukoricawhiskey-re, és egyre többször szórította nagy ökölbe azt a nagy kezét. Ajarry egyáltalán nem bánta, amikor beleveszett a messzeségbe: eladták egy cukornádültetvényre Floridába. Utána egy édes fiúval állt össze a déli részről. Mielőtt elvitte a kolera, sokat mesélt Ajarrynak a *Bibliából*, mert az előző gazdája rabszolga és vallás kérdésében szabadelvű volt. A lány élvezte ezeket a történeteket és példabeszédeket, és úgy gondolta, a fehérembernek igaza van: ne adj ötleteket az afrikainak az üdvözülés kilátásba helyezésével. Hám boldogtalan gyermekei. Utolsó

férjének belefúrtak a fülébe mézlopásért. A seb addig gennyedzett, míg el nem pusztult szegény pára.

Öt gyereket szült Ajarry ezektől a férfiaktól, mindet a kunyhó deszkapadlójának ugyanarra a pontjára; erre a pontra mutatott, amikor rosszakodtak. Onnan jöttél, oda is teszlek vissza, ha nem értesz a szóból. Ha engedelmességre szoktatja őket, tán minden eljövendő gazdának engedelmeskednek majd, és megmaradnak. Aztán kettőt nyomorultul elvitt a láz. Egy fiú játszadozás közben megvágta a lábát egy rozsdás ekén, és vérmérgezést kapott. A legkisebbik nem tért magához, amikor egy hajcsár fejbe csapta egy fatönkkel. Egyik a másik után. De legalább nem adták el őket, mondta egy öregasszony. Ami igaz is volt – Randall akkoriban ritkán adta el a kicsinyeket. Az ember tudhatta, hol és hogyan hálnak meg a gyerekei. Az egyetlen gyereke, aki tíz évnél tovább élt, Cora anyja volt, Mabel.

Ajarry a gyapotföldön halt meg, vad óceán tajtékjaként bukdácsoló fehér magházak sűrűjében. Faluja utolsó sarjaként dőlt el a sorok közt egy agydagantól, orrából ömlött a vér, száján fehér hab bugyborékol. Hol másutt történt volna? A szabadság másoknak van fenntartva, abból Pennsylvania népes városának polgárai részesülnek, innen ezer mérföldre, Északon. Az óta az éjszaka óta, hogy elrabolták, újra meg újra felbecsülték, minden reggel új mérleg serpenyőjén ébredt. Az ültetvény határai közül kimenekülni olyan lett volna, mint a lét alapelvei közül kimenekülni: lehetetlen.

Tehát a nagyanyja beszélt Corából azon a vasárnap estén, amikor Caesar szóba hozta a föld alatti vasutat, és ő nemet mondott.

Három héttel később viszont igent mondott.

Most az anyja beszélt belőle.

Georgia

HARMINC DOLLÁR JUTALOM

Alulírottól, ki Salisburyben él, e hó 5-ik napján megszökött egy néger lány, LIZZIE nevű. Feltehető, hogy mondott lány Mrs. Steel ültetvénye közelében tartózkodik. Fenti jutalmat fizetem annak, ki a lányt leszállítja, vagy értesüléssel szolgál, hogy államunk mely fogdájában található. Adatik tudtára mindenkinek, hogy mondott lány rejtegetése törvénybe ütköző bűncselekmény.

W. M. DIXON

1820. JÚLIUS 18.

JOCKEY-NAK évente egyszer, legföljebb kétszer volt születésnapja. Igyekeztek rendesen megülni. Mindig vasárnapra, a fél szabadnapjukra esett. Háromkor a hajcsárok jeleztek, hogy vége a munkának, s az északi ültetvény rohant előkészülni, tenni, amit ilyenkor kell. Javítgatni, mohát gyűjteni, befoldozni a szivárgó tetőt. Az ünnep elsőbbséget élvezett, kivéve, ha az embernek engedélye volt bemenni a városba, dísz- és egyéb tárgyakat eladni, vagy ha ilyen alkalmakra napszámba szegődött. Még ha hajlott volna is rá, hogy a pluszbérről lemondjon – senki sem hajlott rá –, nincs az az arcátlan rabszolga, aki közölni merné a fehéremberrel, hogy ma nem dolgozhat, mert egy rabszolgának születésnapja van. Mindenki tudja, hogy a niggereknek nincs születésnapjuk.

Cora a kertecskéje szélén ült kis juhartönkjén, és a körmét pucolta. Amikor csak lehetett, répával, zöldséggel járult hozzá a születésnapi lakomához, de ma nem adott semmit. Valaki ordibált feljebb a közön, valamelyik új fiú alighanem, akit még nem sikerült teljesen betörnie Connellynek, és a kiabálás mihamar civakodássá fajult. A hangok inkább ingerültek voltak, mint haragosak, de hangosnak jó hangosak. Emlékezetes születésnap lesz, ha a népek ilyen korán kezdik a marakodást.

– Ha megválaszthatnád a születésnapod, te mikorra tennéd? – kérdezte Szivi.

Cora nem látta Szivi arcát, mert szemébe sütött a nap, de ismerte jól a barátnője arckifejezését. Szivi nem egy komplikált személyiség, és ma este ünnep lesz. Szivi imádta ezeket a ritka meglepetési lehetőségeket, Jockey születésnapját, a karácsonyt, meg a betakarítási estét, amikor minden épkézláb ember fönnmaradt, és Randallék kukoricawhiskey-t adtak a hajcsárokkal, hogy jobb legyen a hangulat. Munkának munka volt, de legalább süttött a hold. Utána mindig Szivi volt az első, aki odakurjantott a nyirettyűsnek, hogy elő a szerszámmal, és mindig ő penderült táncra először. Corát is be akarta cibálni a báméskodók közül, fűtyülve a tiltakozására. Hogy keringjenek-pörögjenek kart karba öltve, miközben Szivi minden fordulónál szemezni kezd egy fiúval, s Cora is kövesse a példát. De Cora nem ment, elrántotta a karját. Ő figyelt.

– Megmondtam már, hogy mikor születtem – felelte Cora. Épp eleget hánytorgatta Mabel, az anyja, hogy milyen nehéz szülés volt, ritka cudarul fagyott aznap reggel, a szél minduntalan besüvített a kunyhó résein. Mabel napokig vérzett, de Connelly nem volt hajlandó orvost hívni hozzá, csak amikor már félig kísértetnek látszott. Corát néha megcsalta a képzelete, s valós emlékké változtatta benne a történetet, igazi kísértetarcokkal, mind a sok holt rabszolgával, akik szeretettel és elnézően tekintettek le rá. Még azok is, akiket utált, akik alattomban belerúgtak, vagy elcsenték az ételét, miután az anyja eltűnt.

– De ha választhatnál – mondta Szivi.

– Az ember nem választhat – jelentette ki Cora. – Ez el van döntve neki.

– Jaj istenem, csinálj már valamit a hangulatoddal! – mondta Szivi. Azzal elselelt.

Cora a vádliját masszírozta, örült, hogy üldögélhet egy kicsit. Lakoma ide, lakoma oda, ő minden vasárnap itt kötött ki a félnapra munka után: kuporgott az ülőkéjén, s nézte, mi csinálnivalója lehetne. Ebben a heti pár órában a maga ura volt, ő legalábbis így látta, tépkedhette a gyomot, fölcsippenthette a hernyókat, ritkíthatta a vadsósokát, ronda pillantásokat lövellve mindenre, aki be akart hatolni a magánterületére. Elvégzendő feladat volt az ágyást gondozni, de üzenet is, hogy nem ingott meg elhatározásában, nem bizony, egészen a balta napja óta.

Története volt annak a kis földdarabnak, a legrégebbi történet, amit csak ismert. Mielőtt a hosszú vándorút után Ajarry beültette, az a parcella nem volt más, mint gázos-bokros térség a rabszolgaszállás végén. Utána már a mezők következtek, aztán a mocsár. Randall azonban álmodott egy éjjel, fehérlő tengerről álmodott, ameddig csak a szem ellát, és a megbízható indigóról gyapotra váltott. Kapcsolatba lépett bizonyos New Orleans-i emberekkel, kezet rázott spekulánsokkal, akiket az Angol Bank támogatott. Ömlött a pénz, mint még soha. Európa ki volt éhezve a gyapotra, táplálni kellett bálaszám. Egy nap a csődörök kiirtották a fákat, este meg, amikor bejöttek a mezőkről, vághatták a gerendákat az új kunyhósorhoz.

Elnézve őket most, ahogy készülődés közben fel-alá rohangáltak köztük a népek, Cora már elképzelni se tudta, hogy volt idő, amikor ez a tizennégy kunyhó még nem létezett. Hiába a sok gürölés, a zsémbelődés az erdő mélyén lépten-nyomon, éppen olyan öröktől valónak rémlettek ezek a kunyhók, mint a dombok sora nyugat felé, meg a birtokot átszelő patak. Állandóság sugárzott belőlük, és időtlen érzéseket váltottak ki azokból, akik bennük éltek, és bennük haltak meg: irigységet, rosszindulatot. Ha több

helyet hagynak a régi kunyhók meg az új kunyhók közt, sok bajt takaríthattak volna meg az évek folyamán.

A fehéremberek bíróságán civakodtak erről vagy amarról a földterületről, amely száz meg száz mérföldre esett tőlük, s egyelőre csak a térképen volt feltüntetve. A rabszolgák ugyanilyen ádáz csatákat vívtak apró parcellákért, amelyek viszont ott voltak az orruk előtt. Az a sáv a kunyhósorok között arra volt jó, hogy kecskét kössenek ki rajta, tyúkólat építsenek rá, ennivalót termesszenek annak a kevéske kásának a tetejébe, amit reggel a konyhán kimértek. Már ha idejében lecsapott rá az ember. Amikor Randall, és később a két fia, úgy döntött, hogy elad téged, a szerződésen még meg se száradt a tinta, valaki máris elcsaklizta a parcelládat. Elég volt látni, ahogy ott üldögélsz nyugalmas estéken, mosolyogsz és dúdolgatsz, a szomszéd rögvest azon törte a fejét, hogyan zsarolhatná ki tőled, megfélemlítéssel, különféle provokációkkal. Ugyan kihez fordulhatnál? Itt nincsenek bírók.

– De az én anyám nem hagyta, hogy hozzányúljanak a mezejéhez – mondta Mabel a lányának. A mező persze vicc volt, Ajarry parcellája alig tett ki kilenc négyzetyardot. – Azt mondta, kalapácsot üt a fejibe annak, aki szemet vet rá.

Nagyanyja képe, amint nekiesik egy másik rabszolgának, sehoggy sem akart összeállni Cora előtt, már amennyire emlékezett az asszonyra, de alig kezdte el gondozni a kertecskéjét, máris értette a portrét. A birtok különféle átalakulásokon ment keresztül, Ajarry azonban rendületlenül őrizte a kertjét. Randallék felvásárolták a Spencer-földeket tőlük északra, amikor a család úgy döntött, nyugaton próbál szerencsét. Aztán megvették a tőlük délre eső ültetvényt is, rizsről gyapotra váltottak, és mindkét sorhoz hozzáadtak még két kunyhót, Ajarry parcellája azonban ott maradt köztük,

mozdíthatatlanul, mint valami tuskó, amely igen mélyre eresztette a gyökerét. Ajarry halála után Mabel nevelt rajta jamot, okrárt, amihez éppen kedve támadt. A gond akkor kezdődött, amikor Cora örökölte meg a földcskét.

AMIKOR Mabel eltűnt, Corából árvagyerek lett. Tizenegy éves, tíz, ilyesmi – senki se tudta pontosan. Cora sokáig szürkében látta a világot a megrázkódtatástól. A színek akkor kezdtek visszatérni, amikor tudatára ébredt a családi parcella érlelődő barnásvörösének. Újból érzékelte az embereket, a dolgokat, és úgy döntött, ragaszkodni fog a jussához, hiába hogy kicsi még és fiatal, és nincs, aki vigyázzon rá. Mabel túl csöndes volt, túl makacs, nem volt népszerű, de Ajarryt tisztelték az emberek. Árnyékában védelemre talált. Ám az eredeti Randall-rabszolgák többsége most már a földben pihent, vagy eladták őket, szóval így vagy úgy, de oda voltak. Ki maradt, aki még becsülte az ő nagyanyját? Cora közvéleménykutatást tartott a faluban: egy lélek se. Mind meghalt.

Foggal-körömmel kapaszkodott a földbe. Ott voltak a kis csibészek, akiket még nem fogtak munkára. Cora elhessegette őket, ha le akarták taposni a kelbimbóit, ki akarták ásni az édesburgonyját; úgy beszélt velük, mint Jockey megannyi születésnapján, amikor futóversenyeket és más játékokat rendezett nekik. Kedves volt hozzájuk.

Az ellenség a színfalak mögül leselkedett. Ava. Cora anyja és Ava együtt nőtt fel az ültetvényen. Ugyanabban a Randall-féle vendégszeretben részesültek, ugyanazokban a travesztiákban, amelyeknek egy része olyan ismerős és rutinszerű volt, akár az időjárás, más része olyan képzeletdús és borzalmas, hogy az agy nem is tudta befogadni. Az efféle élmények néha összefűzik az embereket,

másszor a tehetetlenség szégyene minden szemtanúból ellenséget csinál. Ava és Mabel nem jött ki egymással.

Ava inas volt, és erős, keze fürge, mint a mokaszinkígyó. Gyorsasága elkelt gyapotszedésnél, de akkor is, ha a kicsiket kellett felkelpeni lustálkodásért vagy más bűnökért. Jobban szerette a csirkéit, mint a gyerekeit, és megkívánta Cora földjét ólnak, ketrecnek.

– Tiszta pocsékolás – mondta a nyelvét csettegtetve –, hogy ez mind az övé legyen.

Ava és Cora egymás mellett aludt a padláson, és hiába voltak ott még nyolcan összezsúfolódva, Cora érezte Ava minden frusztrációját, ahogy átjárják a fát. Avának a lélegzete is megsavanyodott a dühtől. Ahányszor csak fölkelt vizelni, mindig oldalba lökte Corát.

– Mostantól a Hobban vagy – mondta Moses egy délután, amikor Cora bejött a bálázásból. Moses alkut kötött Avával, isten tudja, mi pénzen. Amióta Connelly mezei munkásból hajcsárrá, vagyis a felügyelő végrehajtójává léptette elő, Moses kinevezte magát a kunyhóintrikák döntőbírójának. Rendnek kell lenni a kunyhósoron, és van, amit egy fehérember nem tehet meg. Moses lelkesen vállalta a feladatot. Cora szerint rémisztő volt az arca, olyan, mint egy tömzsi, verejtékező fatörzsből kitüremkedő görcs. Nem volt meglepve, amikor a jelleméről lehullt a lepel – arról mindig lehull, csak ki kell várni. Előbújik, mint a pirkadat. Cora átvánszorgott a Hobba, a nyomorultak vackába. Nem volt apelláta, nem voltak törvények, csak amiket naponta újraírtak. A holmiját már át is vitte valaki.

Senki sem emlékezett arra a szerencsétlenre, akiről a kunyhó a nevét kapta. Eleget élt, hogy megtestesítsen bizonyos tulajdonságokat, amelyek aztán a vesztét okozták. A Hobba azokkal, akik

belerokkantak a felügyelők büntetéseibe, a Hobba azokkal, akiket megtört a munka, látható meg láthatatlan módon is, a Hobba azokkal, akik meghibbantak! A Hobba az anyátlan árvákkal!

Előbb károsodott férfiak, a félig-férfiak laktak a Hobban. Aztán tanyát vertek benne a nők. Fehér férfi, barna férfi egyként bestiálisan használta a nők testét, a babák csököttek, aszottan bújtak elő belőlük, a sok tángálás kiverte az észet a fejükből, halott gyermekek nevét hajtogatták bárgyún a sötétben: Eve, Elizabeth, N'thaniel, Tom. Cora a nagyszoba padlóján gömbölyödött össze, félt köztük aludni, ezek között a siralmas teremtések között. Szidta magát kicsinyességeért, de nem tehetett róla. Sötét formákat bámult. A tűzhely, a padlásgerendák, a szegeken lógó szerszámok. Ez az első éjszaka, amit szülőkunyhóján kívül tölt. Száz lépés, száz mérföld.

Csak idő kérdése volt, hogy Ava a terv következő fokozatát is életbe léptesse. Na és ott volt az öreg Abraham is. Az öreg Abraham, aki egyáltalán nem volt öreg, de amióta csak megtanult felülni, úgy viselkedett, mint egy vén embergyűlölő. Őneki nem voltak céljai a parcellával, ő egyszerűen azt akarta, hogy tűnjön el. Miért kellene neki vagy bárki másnak tiszteletben tartania egy kislány igényét, csupán mert a nagyanyja valamikor ezt a földet kapirgálta? Az öreg Abraham nem állhatta a hagyományokat. Túl sokszor adták el, hogy az ilyesmi gyökeret verjen benne. Cora, ha éppen arra akadt dolga, nemegyszer hallotta, ahogy a parcella felosztásáért lobbizik.

– Még hogy ez mind az övé legyen. Még hogy. Mind a kilenc négyzetyard.

AZTÁN megérkezett Blake. Azon a nyáron az ifjú Terrance Randall magára vállalt bizonyos kötelezettségeket, készülve a napra, ami-

kor majd bátyjával együtt kezükbe veszik az ültetvény irányítását. Vásárolt egy csomó niggert a két Karolinából. Hatan közülük, fantik és mandingók, ha az alkusznak hinni lehetett, erejüknel és természetüknel fogva is munkára termettek. Blake, Bödön, Edward és a többiek külön törzset alkottak a Randall-földeken, és semmibe se került nekik eltulajdonítani a másét. Terrance Randall tudtul adta, hogy ezek az új kedvencei, Connelly pedig gondoskodott róla, hogy ezt mindenki megjegyezze. Az ember megtanult elkotródni, ha veszett kedvükben voltak, vagy ha szombat esténként az összes almabort megitták.

Blake olyan volt, mint egy természetes tölgyfa, dupla adagot evett, és hamar bebizonyította, hogy Terrance Randall ért az üzleti befektetéshez. Micsoda árat kapni egy ilyen csődör leszármazottaiért! Blake gyakran birkózott a cimboráival, meg bárkivel, aki leállt vele, szállt a por, és nem volt kérdés, ki lesz a győztes. Hangja harsogott a gyapotsorok közt, és még aki utálta, annak is muszáj volt rázendítenie. Ocsmány egyéniség volt, de a dalától égett a munka az ember keze alatt.

Alig pár hétbe telt, hogy felmérje a viszonyokat, kiismerje az északi részt, aztán úgy döntött, Cora földecskeje éppen jó lesz, hogy kikösse rajta a kutyáját. Nap, szellő, közelség. Egy városba tett úton édesgette magához a korcsot. A kutya megmaradt mellette; ha Blake dolgozott, a füstölő mögött lebzsel, és hangosan megugatott minden neszt az eleven georgiai éjszakában. Blake valamennyire valóban értett az ácsmesterséghez – ez kivételesen nem a kereskedő hazugsága volt, hogy fölverje az árat. Épített a korcsnak egy kis házat, és elvárta, hogy megdicsérjék. És a dicséret őszinte volt, mert egész csinos munka lett az a kutyaól, szép arányú, pontos szögletű. Zsanéros ajtaja volt, a hátulján nap és hold kivágva.

– Kész kastély, igaz-e? – kérdezte az öreg Abrahamtól. Blake nagyra tartotta Abraham időnkénti, üdítő őszinteségét.

– Csuda darab. Még egy kis ágyikó is van benne?

Blake varrt egy párnahuzatot, és kitömté mohával. Úgy döntött, a kunyhója előtti térség éppen megfelel kutyaotthonnak. Corát addig észre se vette, de most néha direkt a szemébe meredt, hogy figyelmeztesse: nem láthatatlan többé.

Cora megpróbált behajtani néhány adósságot az anyja nevében, olyanokat, amikről tudott. Goromba visszautasításban volt része. Példának okáért Beau-tól, a varrónőtől, akit Mabel ápolt, amikor lázbeteg volt. Nekiadta a saját vacsoraadagját, zöldséglevest kanalizott remegő szájába, míg újra ki nem nyitotta a szemét. De Corának azt mondta, kamatostul törlesztette már, úgyhogy takarodjon csak vissza a Hobba. Corának az is rémlett, hogy Mabel alibit igazolt Calvinnek, amikor szőréen-szálán eltűnt pár kerti szerszám. Connelly, aki imádta a kilencfarkú macskát, az utolsó cafat húst is lekorbácsolta volna Calvin hátáról, ha Mabel nem süt ki valamit a védelmében. Ugyanezt csinálta volna Mabellel is, ha rájön, hogy hazudik. Cora odaosont Calvinhoz vacsora után: segítségre van szükségem. A férfi elhessegette. Mabel azt mondta, sohasem derült ki, mire használta azokat a szerszámokat.

Nem sokkal azután, hogy Blake kinyilvánította szándékát, Cora egy reggel megszenteltségtenítésre ébredt. Azzal lépett ki a Hobból, hogy ellenőrizze a kertjét. Hűvös hajnal volt. Fehér nedvességfoszlányok gomolyogtak a föld felett. És akkor meglátta... az első káposztái maradékát. Blake kunyhójának lépcsője mellett voltak felhalmozva, az összekuszálódott száruk már majdnem elszáradtak. A föld megforgatva és ledöngölve, csinos udvarnak kiképezve a korcs háza

körül, amely úgy ült a parcella kellős közepén, mint valami előkelő kastély egy ültetvényen.

A kutya úgy dugta ki a fejét, mint aki tudja, hogy ez korábban Cora földje volt, de a maga részéről füttyöl rá.

Blake előjött a kunyhójából, és összefonta a karját. Aztán köpött egyet.

Emberek császarkáltak Cora látómezeje szélén: pletykafészek, satrafák árnyai. Őt figyelték. Az anyja eltűnt. Őt átköltöztették a nyomorékházba, és senki sem segített neki. Most meg ez a böhm vagány, háromszor akkora, mint ő, kisajátította a telkét.

Cora régóta forralta már a stratégiát. Később, évek múlva, a Hobba száműzött nőkhez fordulhatott volna, vagy Szivihez, csakhogy ez most történt. Nagyanyja közhírré tette, hogy szétveri a fejét annak, aki a földjéhez nyúl. Cora ezt aránytalannak tartotta. Kábán visszament a Hobba, és leemelt a falról egy baltát, azt bámulta, amikor nem tudott aludni. Valami előző lakos hagyhatta ott, aki így vagy úgy, de csúnyán végezte, tüdőkór, vagy fölhasította a korbács, vagy kiszarta a belét a padlóra.

Mostanára elterjedt a hír, báméskodók ácsorogtak a kunyhók előtt, várakozó fejek billentek félre. Cora elmasírozott mellettük, előredőlvé, mint aki viharnek feszül neki. Senki sem mozdult, hogy megállítsa, olyan különös volt ez a vonulás. Az első csapás bezúzta a kutyaól tetejét, mire a kutya fölvisított, mert félig leszlette a farkát. Átiskolt a búvóhelyére, a gazdája kunyhója alá. A második csapás súlyos sebet ejtett a kutyaól bal oldalán, a harmadik pedig végzett vele.

Cora állt, zihálva. Két kézzel markolva a baltát. A balta imbolygott a levegőben, mintha kísértettel huzakodna rajta, de a lány nem ingott meg.

Blake felemelt ököllel indult feléje. A cimborái, idegesen, a nyomában. Aztán megtorpant. Hogy mi történt abban a pillanatban ketjük között – a természetes fiatalember meg a fehér pendelyes, vékony lány között –, az nézőpont kérdése. Akik az első kunyhósor mellől bámészkodtak, azt látták, hogy Blake arca döbbenet és aggodalmasan eltorzul, mint aki darázsfelhőbe gázolt. Akik az új kunyhósor mellett álltak, észrevételezték, hogy Cora szeme ideoda cikkan, mintha nem is egy embert, hanem közeledő hadat mérne föl. Hadat, mellyel kész szembeszállni. De nézőpont ide, nézőpont oda, az üzenet volt a fontos, amelyet az egyik a kiállásával, az arkifejezésével sugárzott, a másik pedig ekként interpretált: Lehet, hogy te győzöl, de sokba fog ez neked kerülni.

Álltak néhány pillanatig, aztán Alice reggelire kondított. A kásáról senki sem akart lemaradni. Amikor bejöttek a mezőről, Cora rendbe hozta a parcelláját. Odagurította a juhartönköt, amit valami építkezésnél dobtak ki, és ez lett az ülőkéje, valahányszor csak akadt néhány ráérő perce.

Ha Ava áskálódásáig Cora nem tartozott a Hobba, mostantól odatartozott. Ő lett a leghíresebb lakója, s aztán a legrégebbi is. A munka előbb-utóbb megtörte a rokkantakat – az mindig megtöri –, a tébolyodottakat olcsón eladták, vagy éppen önkezükkel elvágták a torkukat. Az üresedéseket hamar betöltötték. De Cora maradt. A Hob volt az otthona.

A kutyaólból tüzelő lett. Egy éjszakán át melengette őt és a Hob népét; Cora legendás tettét viszont nem felejtették el, amíg csak a Randall-ültetvényen élt. Blake és barátai mindenféle meséket terjesztettek róla. Blake előadta: egyszer arra ébredt szunyókálásából az istálló mögött, hogy Cora áll fölötte a baltával, és habog valamit. Blake tehetséges utánzó volt, taglejtései hihetővé tették a tör-

ténetet. Amikor Cora melle duzzadozni kezdett, Edward, a Blake-banda leggonoszabbja, azzal dicsekedett, hogy a lány fölrántotta előtte a ruháját, mindenféle buja ajánlatokat tett neki, s amikor ő nemet mondott, azzal fenyegetőzött, hogy megskolpolja. Fiatal nők sugdolóztak róla, hogy látták, amint teliholdnál eloson a kunyhóktól, be az erdőbe, ahol szamarakkal meg kecskékkal üzekedett. Lehet, hogy voltak, akik nem hitték el ezt a mesét, de ők is hasznosnak találták, hogy kirekesszék a fura lányt a tiszteletreméltóság köréből.

Nem sokkal azután, hogy Cora nőisége kivirágzott, Edward, Bödön meg két munkás a déli részről hátravonszolta őt a füstölő mögé. Ha látta vagy hallotta is valaki, nem avatkozott közbe. A Hobban lakó nők összevarrták. Blake akkor már nem volt ott. Mivel aznap az arcába nézett, lehet, hogy eltanácsolta volna cimboráit a bosszútól: sokba fog az nektek kerülni. De már nem volt ott. Megszökött három évvel azután, hogy Cora szétverte a kutyaólat. és hetekig bujkált a mocsárban. A korcs ugatása árulta el a pandúroknak. Cora azt mondta volna, úgy kell neki, ha nem borzadt volna össze Blake büntetésének még a gondolatától is.

